

MONIKA ZIELIŃSKA

Zaangażowanie rodziców w pracę szkoły w świetle wyników badań nauczycieli szkół podstawowych

Parents' Involvement in Functioning of the School in the Light of the Results of Research Carried out among Primary School Teachers

Magister, Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Pedagogiczny, Zakład Pedagogiki Szkolnej, Polska

Streszczenie

Praca nauczyciela to nie tylko relacje z uczniami, ale także i rodzicami. Współcześnie kładzie się nacisk na wieloaspektową współpracę szkoły z rodziną. Niniejszy artykuł ma na celu określenie zaangażowania rodziców w pracę szkoły w opinii nauczycieli, poznanie ich preferencji w wyborze form kontaktów oraz analizę relacji nauczycieli z rodzicami.

Słowa kluczowe: nauczyciel, rodzic, współpraca szkoły z rodziną

Abstract

Teacher's work is not only about relationships with students, but also with parents. Nowadays, the emphasis is on multifaceted cooperation between the school and the family. The aim of this article is to determine the involvement of parents in the work of the school in the opinion of teachers, to learn their preferences in the choice of forms of contact and to analyze the relationship between teachers and parents.

Keywords: teacher, parent, cooperation between school and family

Wstęp

W holistycznym ujęciu edukacji uczestniczą przedstawiciele reprezentujący trzy odrębne grupy społeczne. Pierwszą z nich stanowią nauczyciele, drugą – uczniowie, trzecią zaś – rodzice pełniący zarówno rolę współuczestników w wychowaniu, jak i współorganizatorów postępowania edukacyjnego. Gdy dziecko rozpoczyna naukę szkolną, to rodzice i nauczyciele stają się członkami pewnej relacji i wzajemnych oddziaływań (Groszek, 2016, s. 101). Współpraca z rodziną sprzyja wszechstronnemu rozwojowi dziecka, pozwala bliżej poznać ucznia i zrozumieć lepiej jego zachowania. Ułatwia także pokonywanie i zapobieganie

trudnościom w pracy dydaktyczno-wychowawczej (Gogolin, Szymik, 2016, s. 88). Tyszkowa (1964, s. 159) stwierdza, że „uczeń, widząc, że rodzina i szkoła działają zgodnie, z większą powagą traktuje zalecenia i uwagi nauczyciela”. W jaki zatem sposób rodzice wspomagają nauczycieli i z jakich form współpracy ze szkołą najczęściej korzystają?

Wyniki badań

Badania miały na celu poznanie opinii nauczycieli na temat ich relacji z rodzicami, określenie stopnia zaangażowania rodziców w konkretne formy współpracy ze szkołą, poznanie preferencji rodziców (z perspektywy nauczycieli) w wyborze form kontaktów ze szkołą, a także określenie najtrudniejszych rodzajów kontaktów nauczycieli z rodzicami. Badania przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety własnego autorstwa wśród 174 nauczycieli z 13 miejskich i wiejskich szkół podstawowych z terenu województwa podkarpackiego. Zdecydowaną większość ankietowanych stanowiły kobiety (87%) i nauczyciele dyplomowani (66%). Najkrótszy staż pracy nauczyciela w danej szkole wynosił 1 rok, najdłuższy natomiast – 39 lat. Rozpatrując rozwój zawodowy ankietowanych, należy stwierdzić, że zdecydowana większość badanych, bo 80%, deklaruje stałe uczestnictwo w różnych formach doskonalenia i doskonalenia zawodowego.

Troska o właściwy przebieg rozwoju dziecka towarzyszy rodzicom stale, szczególnie jest jednak intensywna wtedy, gdy ich pociecha podejmuje obowiązek szkolny (Chojnacka-Synaszkó, 2013, s. 257). Jest to okres niewątpliwie największego zainteresowania rodziców edukacją szkolną swoich dzieci. Czy jednak podobne wrażenie odnoszą badani nauczyciele? W tabeli 1 zamieszczono opinie nauczycieli na temat stopnia zaangażowania rodziców w określone formy ich współpracy ze szkołą.

Tabela 1. Stopień zaangażowania rodziców we współpracę ze szkołą

Forma współpracy	Bardzo chętnie	Raczej chętnie	Raczej niechętnie	Bardzo niechętnie
Udział w uroczystościach klasowych	37,4%	55,7%	5,7%	1,2%
Udział w uroczystościach szkolnych	24,7%	61,5%	12,6%	1,2%
Praca społeczna na rzecz klasy lub szkoły	20,7%	52,9%	23,0%	3,4%
Wspieranie finansowe szkoły	2,9%	40,5%	42,2%	14,4%
Opieka w czasie wycieczek	18,4%	54,6%	21,3%	5,7%

Źródło: opracowanie własne.

Z powyższego wynika, że rodzice chętnie włączają się we wszelkie formy klasowej i szkolnej pomocy, począwszy od udziału w licznych uroczystościach, po wykonywanie różnych prac na rzecz instytucji. Nie stronią oni zatem od działań wymagających wysiłku i dłuższego zaangażowania, przez co pełnią rolę

użytecznych pomocników nauczycieli. Najmniejszy udział rodziców odnotowuje się w finansowaniu zakupów wzbogacających bazę i wyposażenie szkoły.

Rodzice wspomagają także nauczycieli w realizacji licznych zadań dydaktycznych. Na rysunku 1 zaprezentowano wymieniane przez nauczycieli formy owej współpracy.

Rysunek 1. Praktykowane przez rodziców formy wsparcia nauczycieli w realizacji zadań dydaktycznych

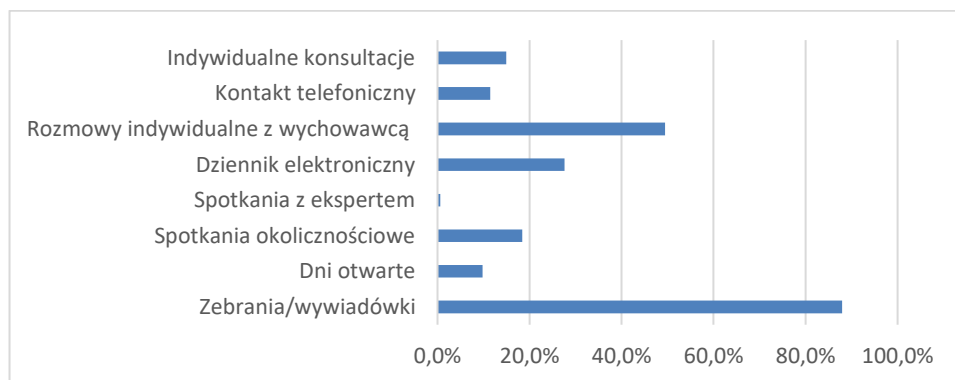
Źródło: opracowanie własne (pytanie miało charakter otwarty, dlatego liczba odpowiedzi nie sumuje się do ogólnej liczby badanych nauczycieli).

Najwięcej nauczycieli, bo 50, zwróciło uwagę na fakt pomagania przez rodziców uczniom w nauce, pilnowania systematycznego odrabiania zadań domowych, a także mobilizowania pociechy do nauki. Znaczna grupa badanych podkreśliła, że rodzice pomagają w organizacji klasowych wyjazdów i spotkań (33 wskazania). Na przeciwnym biegunie, wśród najrzadziej wymienianych odpowiedzi, znalazły się m.in. przekazywanie informacji o uczniu (3 wskazania), wykonywanie pomocy dydaktycznych (3 wskazania) oraz udział w zajęciach otwartych (6 wskazań).

Zaangażowanie rodziców nie umyka uwadze nauczycieli, którzy niewątpliwie doceniają ich pomoc. Poproszeni bowiem o określenie typu kontaktów z rodzicami w 50,6% opisali je jako harmonijne, rodziców zaś przedstawili jako pełnych uznania i zaufania w stosunku do nauczycieli. Rodzice aktywnie pomagają nauczycielom, włączając się w liczne prace na rzecz szkoły. Stosunkowo wysoki odsetek wskazań uzyskała odpowiedź przeciwna – 25,3% badanych określa rodziców jako biernych, wycofujących się z relacji ze szkołą. Cechuje ich raczej brak zainteresowania sprawami szkoły. Podobnie liczna grupa (20,1%) definiuje rodziców jako roszczeniowych, mało zaangażowanych, prze-

świadczonych o braku obowiązku pomagania nauczycielom i szkole. Pozostali badani spotykają się z rodzicami wtrącającymi się, narzucającymi rozwiązania i krytykującymi inicjatywy szkoły i nauczyciela. Praca z nimi nie przynosi nauczycielom ani satysfakcji, ani konstruktywnych korzyści. Powyższe wyniki można uznać za optymistyczne, gdyż co drugi nauczyciel posiada pozytywne doświadczenia ze współpracy z rodzicami. Z drugiej jednak strony jest jeszcze spora przestrzeń do zagospodarowania, jeśli chodzi o pracę z rodzicami biernymi, zdystansowanymi i roszczeniowymi. Postawy te bowiem nie służą właściwej pojętej współpracy i jednolitemu frontowi wychowania. Jak podkreśla Murawska (2014, s. 47), nieobecni lub manifestujący brak akceptacji dla działań szkoły rodzice tylko hamują i niszczą potencjał dziecka.

Pomimo kontaktów z rodzicami biernymi, zdystansowanymi i roszczeniowymi nauczyciele wykazują zadowolenie ze współpracy z rodzicami. Z jakich zatem form współpracy ze szkołą zdaniem nauczycieli najchętniej korzystają rodzice? Odpowiedzi na to pytanie przedstawione zostały na rysunku 2.

Rysunek 2. Preferowane przez rodziców formy współpracy ze szkołą w opinii nauczycieli

Źródło: opracowanie własne (procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani nauczyciele mogli wskazać dwie odpowiedzi).

Badania dowiodły, że zdaniem nauczycieli najchętniej stosowanymi przez rodziców formami współpracy są zebrania ogólne i wywiady (87,9%) oraz indywidualne rozmowy z wychowawcą lub innymi nauczycielami (49,4%). Dużym zainteresowaniem cieszy się również współpraca prowadzona za pomocą dziennika elektronicznego (27,6%). Łatwość i szybkość tej formy komunikacji niewątpliwie ośmiela rodziców do systematycznego jej stosowania. Dziennik elektroniczny to bowiem dobre źródło wiedzy o uczniu, jego ocenach i postępach. Nie wychodząc z domu, nie czekając na wywiadówkę, rodzic może na bieżąco obserwować postępy i frekwencję swojego dziecka. Dziennik umożliwia także kontrolę zadań domowych, zapowiedzianych lektur szkolnych, planowane

sprawdziany i ogłoszenia dla szkoły, klasy czy poszczególnych kół zainteresowań (Janukowicz, 2016, s. 258).

Ciekawy jest fakt, że najczęściej stosowane przez rodziców formy współpracy uznawane są przez nauczycieli za te, które sprawiają im najwięcej trudności. Nauczyciele bowiem za najtrudniejszy rodzaj kontaktu z rodzicami uważają właśnie wywiadówki i spotkania indywidualne. Dla 29 badanych wywiadówki stanowią mało komfortową formę współpracy ze względu na brak indywidualnego podejścia do każdego rodzica. Nauczyciele upatrują większego sensu w pojedynczych rozmowach i spotkaniach z rodzicami niż publicznym roztrząsaniu „anonimowych” problemów. Spotkaniom ogólnym niewątpliwie nie sprzyja także brak chęci ze strony rodziców do odbycia dialogu z nauczycielem na forum klasy. Badani jako przeszkodę wskazują też stres związany z publicznymi wystąpieniami oraz płynące z oddali klasy komentarze i kłótnie rodziców. Z drugiej jednak strony podobna liczba nauczycieli, bo 27, za najtrudniejszy rodzaj kontaktu wskazuje spotkania indywidualne z rodzicami. Dla 19 spośród nich spotkania takie wiążą się wyłącznie z trudnymi tematami i sytuacjami życiowymi dziecka. Nauczyciele podkreślają również uciążliwość tych kontaktów ze względu na rodziców roszczeniowych i niekonsekwentnych. Nieliczni (8 nauczycieli) za najtrudniejszy rodzaj kontaktu z rodzicami uznali rozmowy telefoniczne. Jako powód podawali w szczególności brak kontaktu wzrokowego i sygnałów płynących w formie komunikacji niewerbalnej oraz niedomówienia i niedopowiedzenia wynikające często z sytuacji pobocznych towarzyszących rozmowie telefonicznej. Najmniej liczna grupa nauczycieli (4 osoby) wskazała na dziennik elektroniczny i e-mail¹.

Podsumowanie

Nie ulega wątpliwości, że właściwe relacje nauczycieli z rodzicami stanowią filar skutecznego działania wychowawczego w szkole, rodzice są bowiem podporą szkoły odpowiedzialną za sprawne jej funkcjonowanie (Groszek, 2016, s. 102). Kontakt rodziców z nauczycielem warunkuje nie tylko harmonijny i wszechstronny rozwój dzieci, ale przyczynia się także do „usprawnienia umiejętności niezbędnych dla ucznia, jak również ukształtowania pozytywnej postawy wobec uczenia się, niezależności i ogólnie dobrej kondycji, właściwej dla osób żyjących w poczuciu satysfakcji, realizujących stawiane cele, szczęśliwych” (Mendel, 2009, s. 191). W związku z powyższym „nauczyciel, jako inicjator współpracy, świadomy jej wartości, nie powinien nigdy rezygnować z nawiązywania kontaktu i podejmowania próby porozumienia się z rodzicem, nawet jeśli nie będą one początkowo przynosiły oczekiwanych rezultatów” (Mendel, 2007, s. 76). Jak wynika z przeprowadzonych badań, te próby porozu-

¹ Pytanie miało charakter otwarty, dlatego liczba odpowiedzi nie sumuje się do ogólnej liczby badanych nauczycieli.

mienia na linii nauczyciel–rodzic w opinii tych pierwszych przebiegają na ogół w pozytywnej atmosferze. Zaprezentowane wyniki rysują obraz stosunkowo dobrej współpracy, zdecydowana bowiem większość nauczycieli wskazuje jednoznacznie na jej korzystny wymiar. Nie ulega jednak wątpliwości, że wciąż duża grupa pedagogów zwraca uwagę na takie aspekty współpracy, bez poprawienia których nie można mówić o wspólnym i zgodnym działaniu na rzecz dziecka.

Literatura

- Gogolin, O., Szymik, E. (2016). Współpraca rodziców z nauczycielami edukacji wczesnoszkolnej w świetle badań sondażowych szkoły. *Studia i Prace Pedagogiczne* 3/2016, WSEiI, 87–105.
- Groszek, A. (2016). Nauczyciel – rodzic – uczeń we współczesnej edukacji. W: K. Rędziński, M. Łapota (red.), *Pedagogika* (s. 101–108). Naukowe Częstochowa: Wyd. AJD.
- Chojnacka-Synaszkó, B. (2013). Rodzice dzieci w młodszym wieku szkolnym w roli (nie)wymagających odbiorców informacji o uczniowskich osiągnięciach szkolnych. W: E. Ogrodzka-Mazur, U. Szuścik, J. Oleksy (red.), *Edukacja małego dziecka. Konteksty rozwojowe i wychowawcze* (s. 256–276). T. 4. Cieszyn, Kraków: Impuls.
- Janukowicz, M. (2016). Elektroniczne formy współpracy nauczycieli z rodzicami w dobie przyspieszenia cywilizacyjnego. W: A. Pękala, A. Leszcz-Krysiak (red.), *Tradycja – teraźniejszość – przyszłość edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej* (s. 249–260). Częstochowa: Wyd. AJD.
- Mendel, M. (2007). *Rodzice i nauczyciele jako sprzymierzeńcy*. Gdańsk: Harmonia.
- Mendel, M. (2009). Nauczyciel z uczniem, rodzicami i lokalną społecznością. Koncepcje partnerstwa edukacyjnego. W: D. Klus-Stańska, M. Szczepka-Pustkowska (red.), *Pedagogika wczesnoszkolna – dyskursy, problemy, rozwiązania* (s. 185–223). Warszawa: Wyd. Akademickie i Profesjonalne.
- Murawska, B. (2014). Edukacja wczesnoszkolna. Wiek: 5/6–8/9 lat. W: A.I. Brzezińska (red.), *Niezbędnik Dobrego Nauczyciela*. T. 3: *Edukacja w okresie dzieciństwa i dorastania*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, 1-64
- Tyszkowa, M. (1964). *Czynniki determinujące pracę szkolną dziecka*. Warszawa: PWN.